

ש ע ר ה ת ו ר ה

פרשת בראשית

בראשית ברא אלהים תיבת בראשית אותיות ברא-שית לרמוז: בשית ספירן ברא העולם. וחשך על פני תהום תיבת תהום אותיות "המות". ורוח אלהים מרחפת שעתידין לקום בתחית המתים, וה' יתברך יתן להם רוח חיים. וזה רמו הכתוב ויהי ערב שהוא חושך, הרמוז למיתה. ויהי בוקר - זה תחית המתים, שעתידין המתים לחיות. ומשום כך אומרים אנו בברכת מעין - שבע "מחיה מתים במאמרו", רוצה-לומר כמאמרו שגמר ויהי בוקר, דהיינו תחית - המתים.

תדשא הארץ דשא יש לרמוז בזה, כי תיבת דש"א נוטריקון דין שלום אמת, והכונה בזה, שקיום העולם והשפע שלו תלוי בבני-אדם לכשיהיו מקיימים ג' דברים שהעולם עומד בזכותם, אז הארץ תדשא דשא ויהיה שפע בעולם. ואם בני-אדם יבטלו אחד מעמודי העולם, גודמים פורענות לעולם. והפורענויות רמוזות במלה דשא, שאם יבטלו עמוד האמת הרמוז באל"ף, נשאר מאותיות דשא אותיות שד - שיהיו המזיקים והשדים משתלטים בעולם. ואם יבטלו עמוד שלום, יהיו אותיות אד - מלשון ושמח לאיד לא ינקה. ואם יבטלו עמוד הדין, יהיו אותיות אש - והוא מה שאומר הכתוב ואש מפיו תאכל, גחלים בערו ממנו. ולכן צריך לקיים ג' עמודים בשלימותם, והתוצאה תהיה אך טוב לישראל, אכ"ר.

בראשית ברא אלהים כתבו חז"ל בשביל ישראל שנקראו ראשית ובשביל התורה שנקראת ראשית - ברא השי"ת שמים וארץ. ובזה אפ"ל דברי הכתוב קודש ישראל לה' ראשית תבואתה כל אכליו יאשמו רעה תבוא אליהם נאם ה'. בהקדים מאי דקי"ל דין תרומות ומעשרות אינם כדין קודש, שבתרומות ומעשרות, אם אחד רכב על בהמת תרומה ומעשר מעל, הבהמה תצא לחולין. אבל בהמת הקודש, אפילו רכבו מאה אנשים - כולם מעל, ולא תצא לחולין. וזהו קודש ישראל, שיש להם דין הקודש, ואומות העולם האוכלים אותם בכל פה - יאשמו ורעה תבא אליהם וחייבים בדין, וגאולת ישראל תלויה בזכות התורה, וזה רמו הכתוב "אעלה על במותי עב". תיבת אעלה נוטריקון אמר למלך האויב ליהודים, ותיבת על

נוטריקון עליון להשפילו, שכונתו להשפיל האומה הישראלית, ועל-זאת מסיים הכתוב במותי-עב בזכות משה והאבות תהיה ישראל לעזרת בוראם-לגאלנו, אכ"ר.

המן העץ אשר צויתוך לבלתי אכול ממנו אכלת. נקדים מה שדרשו חז"ל בפסוק אדם ביקר בל ילין. רבי אמי אמר לא לך כבודו עמו, ביום ששי נצטווה, ובליל שבת נתגרש מג"ע. ורבנן אמרי במוצאי-שבת גרשו מג"ע. שהדין הוא בעני אחד שחשוד על תרומות ומעשרות, אם לקח ממנו בשבת, שואלו ואוכלו על פיו, דבשבת לא חשיד לשקר, וכן בענין אדה"ר לא חיישינן שמא יאכל מעץ הדעת ביום השבת. ובאמת צריכים להבין איך אדה"ר נתפתה לדברי הנחש, כיוון שנצטווה שלא לאכול ממנו? וגם השי"ת שקרא לנחש ערום, שהוא לשון חכמה וערמה, מה החכמה הגדולה שעשה בפיתוי אדה"ר? הדברים מגיעים הם לדברי הרמב"ם, זצ"ל, בפ"ה הלכות מעילה וז"ל: שרשי האילן שנטע בתוך שלו שמתפשטים והולכים לשדה חבירו עד ט"ז אמה מינק ינקי מן האילן, אבל אם הם חוץ לט"ז אמה לא ינקי מן האילן. ובגמ' איתא אמר עולא אילן הסמוך למצר חבירו בתוך ט"ז אמה, גזלן הוא, ואין מביאין ממנו בכורים, דכתיב אשר תביא מארצך ולא מן הגזל. כי אתא רב דימי אמר בעא מיניה ר"ל מר"י, אילן הסמוך למצר חבירו בתוך ט"ז אמה מהו? אמ"ל גזלן הוא, ואין מביאין ממנו בכורים. כי אתא רבין אמר אחד אילן הסמוך למצר חבירו ואחד אילן הננטה מביא וקורא, שע"מ כן הנחיל יהושע את ישראל. ופירש רש"י ז"ל שע"מ כן שהתנה עמהם שלא יקפידו זע"ז, ע"כ היוצא מכל האמור דלמאי דקי"ל כרבינא דאמר התם שרשי האילן המתפשטים והולכים מתחת לארץ לשדה חבירו, כל שהם עד ט"ז אמה מינק ינקי מן האילן. וגדולה מזו שמענו דמאלו השרשין המתפשטים מתחת לארץ, לפעמים נעשה אילן גדול, וישא ענף ועושה פרי למעלה. והוא ברייתא ערוכה לענין ערלה והובאה בסו"פ דמציעא דף קי"ט אילן היוצא מן הגזע ומן השרשים חייב בערלה, דברי ר"מ, ר"י אומר מן הגזע-פטור ומן השרשים חייב בערלה. ובפרק המוכר את הספינה דף פ"ב תנן התם היכי דמי מן הגזע והיכי דמי מן השרשים? ואמר ר"י כל שרואה פני חמה, הרי הוא מן הגזע, ושאינו רואה פני חמה, הרי הוא מן השרשים. הרי בין לר"מ ובין לר"י אית להו דמן השרשים המתפשטים והולכים תחת לארץ נעשה אילן, עושה פרי וחייב בערלה. ומעתה עפ"י הדברים האלה נבוא אל המכוון, אל עץ הדעת, והוא דעץ הדעת

נתפשט שרשו ג"כ מתחת לארץ ובא לתוך הגן עם שאר האילנות שהיו שם ושם נעשה אילן בתוך שאר האילנות ועושה פרי למעלה. ושורש זה היה בתוך ט"ז אמה של עץ הדעת, ויצא מן השורש גזע עם שאר אילנות שהיו שם.

וזוהי הרמאות של הנחש להסית ולהדיח את אדה"ר ואשתו לאכול ממנו בטענות צודקות לפי דעתו ורמאותו. ואמר להם אף שהפרי הוא בתוך ט"ז אמה, כיוון דמן השרשים הוא, וחייב בערלה, א"כ נחשב הוא כפרי בפני עצמו-ומותר לאכלו. ולדברים האלו באמת נתפתה אדה"ר וחשב שהנו מותר, ולזה אומר לו הקב"ה המן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו, דהיינו בכל-אופן שהוא, בין מהאילן עצמו ובין שאינו מהאילן עצמו, אכלת?

פרשת לך-לך

ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת. אפ"ל עפמ"ש החיד"א ז"ל שפי' מהר"א קשטיל ז"ל בפסוק אל תסגיר עבד אל אדוניו, היינו דוקא בעבד שבורח מחו"ל לא"י, לפי שמפסיד המצות התלויות בארץ. אבל עבד הבורח מא"י לחו"ל, מחזירין אותו לאדוניו. והכא נמי הגר ברה"מ מא"י לחו"ל, ולזה אמר לה המלאך אי מזה באת - מא"י, ואנה תלכי - לחו"ל, והדין מחזירין אותך ולכך: שובי אל גברתך. וכתב מוהר"א פ"ז ז"ל, דמה שאמ"ל המלאך שובי אל גברתך אינו חידוש, אי אולא ומורה שהיא גברתה, כמ"ש מפני שרי גברתי אנכי ברחת, אלא החידוש הוא והתעני תחת ידיה, במשפט הראשון ותסבול מן שרה, ועי"ז ארבה את זרעך. וכן אמר אליהו ז"ל מעיד אני עלי שמים וארץ בין יהודי בין עבד בין אמה בין נכרי הכל לפי מעשיו של אדם, וראיה מהגר שפחת שרה שהיא היתה בת מלך פרעה ובחרה להיות שפחה בבית אברהם ולא בחרה להיות גברת בבית אחר. וכן דרשו חז"ל קטורה זו הגר שנאים מעשיה כקטורת. ולכן הכריחה המלאך לשוב כדי שתזכה לרב טוב הצפון לה. וזה אחד מהטעמים של גלות מצרים; ובספר ויוסף אברהם להרב יוסף שאלתיאל ז"ל, הובא אברהם את ידו ח"ב דף ע"ג ע"ד, שפירש באופן אחר במה שמצא כתוב מרבינו האר"י זיע"א ע"פ שופטים סי' י"ג: ותבוא האישה ותאמר לאישה לאמר איש האלהים בא אלי ומראהו כמראה מלאך האלהים נורא מאד ולא

שאלתיהו אי מזה הוא ואת שמו לא הגיד לי. והוא למעלה בסטרא דקדושה. הכל בא במספר י"ב, דהיינו י"ב צרופי הוי"ה, י"ב מזלות, י"ב שבטים, י"ב גאולות הכתובות בפרשת בהר, י"ב חודשים, י"ב עמודי עולם, י"ב כסאות, י"ב פעמים שבת בתורה, י"ב פעמים ארצות בשבח ארץ ישראל, וכן עזה"ד. אבל בסט"א הם במספר י"א בסוד ותחסרהו מעט מאלהים ולכך בא כנגדם י"א סממני הקטורת והחלבנה בכלל להכניעם. עוד כתב רבינו האר"י זיע"א דמלאכי הקדושה ניכרים בשמם, שיש בהם שם א"ל בסוף, כמו: רפאל, גבריאל, מיכאל וכיוצא בהם רבים. אבל מלאכי הסט"א אין בהם שם א"ל בסוף שמותיהם. ומקשה משם ס"מ שיש א"ל בסוף שמו ומתרץ דעתיד לחזור פעם אחרת לעת"ל לסטרא דקדושה כמו שהיה מקודם שהוא היה גדול בשרפים דלכולא שש כנפים לאחד וס"מ היה לו י"ב כנפים, ונתקנא באדה"ר, ועקר אותן מן הקדושה כמ"ש רבינו מוהרצ"ו ז"ל בש"ק ח"ב שער ד' יע"ש. ואמרי נמי שהיה מקטרג בבריאת אדם. וזהו שאמרה איש האלהים בא אלי...ולא שאלתיהו א"י מז'ה הוא, ר"ל אם הוא מהמלאכים של סט"א שיש להם מספר א"י או מסטרא דקדושה שיש להם מספר ז'ה בגימטריא י"ב. וכי תימא הלא מן שמו ניכר אם יש א"ל בסופו? לזה אמרה ואת שמו לא הגיד לי כדי להבחין מאיזה סטרא הוא. וזוהי כוונת המלאך שבא להגר, שנודמן לה מלאך על כל אמירה. וכמ"ש רש"י ז"ל ובאמירה זו לא נאמר מלאך ה', אלא ויאמר סתם והיה מסטרא אחרא לקרבה א"י מז'ה באת, הכוונה שאת באת מצד סט"א הרמוזה בתיבת א"י, דהיינו מבית פרעה שהוא מצד הסט"א, ואת חושבת מז'ה באת? מסטרא דקדושה הרמוזה בתיבת ז'ה. ועכשיו אני שואל אותך: אנה תלכי לסטרא דקדושה או לסט"א? ותאמר מפני שרי גברתי אנכי ברחת ללכת לסט"א. מיד ויאמר לה מלאך ה' ר"ל מלאך מסטרא דקדושה, לכך נזכר מלאך ה' שובי אל גברתך שהיא מהקדושה, והתעני תחת ידיה, להכניע הסט"א, עכ"ד ז"ל;

הפטרת לך-לך

למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור. הלוא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה', בורא קצות הארץ לא ייעף ולא ייגע, אין חקר לתבונתו (ישעיה סימן מ'). אפ"ל שזה חוזר על תרעומת העני כלפי ההשגחה העליונה מפני מה גרע מהעשיר

ובשביל מה יהיה סובל צרות ומחסורים בעולם הזה? וזהו למה תאמר יעקב, הוא העני אשר חייו ופרנסתו בעקב ובסוף (יעקב לשון אוהו בעקב) ותדבר דיבור קשה על השי"ת ישר-אל, ותאמר איך נסתרה דרכי מה' ומאלהי משפטי יעבור שאיני נחשב עם בני אדם, ואין דן דיני למזור, לא כדאי לך להתלונן, כי הלא ידעת אם לא שמעת אלהי עולם ה' והוא הבורא קצות הארץ, ואם רוצה לתת לך פרנסה טובה ועשרות מלאה, לא ייעף ולא ייגע. אבל מה שנגרם לך העניות והדלות, משום אין חקר לתבונתו יתברך, והוא יודע מה מתרחש בעולם. ואולי באת בגלגול עניות כדי לתקן נשמתך בגלגול ראשון שהיית עשיר ועשית כמה עבירות, או אולי כדי לזכותך לעולם הנצחי בדרגה של עניים ובעלי יסורין.

פרשת וירא

והשענו תחת העץ. כתב הרב שבט יהודה ז"ל הטעם שהושיב אברהם אע"ה המלאכים תחת העץ ולא הכניסם לביתו הוא עפ"י שתי תשובות חלוקות של מהר"י פרץ והתה"ד ז"ל במי שפרנס יתום בתוך ביתו וכשהגדיל היתום, תבע מה שהוציא עליו בטענה שבתורת הלואה הוציא עליו, והיתום טוען לא כי אלא בתורת מתנה וג"ח. והשיב מהרי"ף ז"ל, שאין לו על היתום כלום לפי שלא אמר לו אוציא משלי בתורת הלואה וכיון שלא אמר לו כן, לא נתן לו אלא בתורת ג"ח, כדקי"ל מי שהלך למדינת הים ועמד אחד ופרנס את אשתו, הניח מעותיו על קרן הצבי, ופסקו רמ"א ביו"ד סימן רנ"ג ס"ה ע"ש. אבל התה"ד כתב להיפך דמי שאמר לחבירו בוא ואכול עמי ואכל, חייב לשלם לו ולא אמרין מתנה קרא יהיב ליה. והביא דבריו רמ"א ז"ל בחו"מ סימן רמ"ו ס"ז וע"ש. והכנה"ג ז"ל בסימן קכ"ח כתב בשם מהר"א גאליקו ז"ל שיש לחלק בין תשובת מהרי"ף לתשובת התה"ד, דהרי"ף מיירי במפרנס חבירו מפתו יאכל ומכוסו ישתה, אז פטור מלשלם לו, יען אכל בין בני הבית וזה עושה עמו גמ"ח אבל התה"ד ז"ל מיירי בשולח לו אכלו, דהיינו פרנסתו לתוך ביתו ולכך חייב. עוד נביא מאי דאיתא במדרש. אברהם אע"ה היה מקבל אורחים עוברים ושבים בביתו. משהיו אוכלים ושותים, אומר להם ברכו. אומרים לו מה נאמר? אומר להם אמרו ברוך אל עולם שאכלנו משלו. אם מקבל עליו, מוטב ואכיל ושתי ואזיל. ואם לאו, אומר לו אברהם הב לי מה דעלך, והוא אמר ליה מה אית לך עלי? והוה אמר ליה: חד קסיט דחמר בעשרה פלורין וחד עיגול דריפתא בעשרה

דפלורין. מאן יהב לך כופרא במדברא. ולכן אתנח שפיר שלא הכניס המלאכים שנדמו לו כערכים לביתו והוא כדי להיבם לברך להשי"ת או לשלם כסף וכסברת התה"ד; ובוה יובן כוונת הכתוב אז תתענג על ה' והרכבתיך על במתי ארץ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר. (א"ה עד כאן מצאתי ואולי הכוונה שהוא רומז על אברהם אע"ה שהוא אומר אז תתענג לאכול ולהתענג חנם אין כסף בתנאי כשתהיה על ה' לברך את ה' והרכבתיך על במותי וגו' בתנאי להגיד במפורש כי פי ה' דבר ר"ל שהוא הנותן לך מה לאכול ולברך ברוך אל עולם שאכלנו משלו. כנ"ל);

ויאמר הנה האש והעצים ואיה השה לעולה ויאמר אברהם אלהים יראה לו השה לעולה בני וילכו שניהם יחדיו. אפשר לרמוז בזה רמז נחמד על הגאולה שאנו עם ישראל אומרים רבש"ע הנה האש היא התורה כמו שנאמר הלא כה דברי כאש נאם ה', והעצי'ם המצות שנקראים ע'ץ כמו שנאמר פרי צדיק ע'ץ חיים שאנו מקיימין התורה והמצות וא"כ איה השה לעולה? עם ישראל שנקראים ש'ה כמו שנאמר ש'ה פזורה ישראל מתי נגאלים ויתעלו בדרגתם? ויאמר אברהם הוא השי"ת אב רם ונשא אלהים יראה לו השה לעולה בני ר"ל מדה"ד שהיא נקראת אלהים היא המעכבת שלא יגאלו ישראל ויתעלו בדרגתם וזה מצד עוון פירוד הלבבות שיש בין ישראל ולכך צריך וילכו שניהם יחדיו באחדות אחת ועי"ז נזכה לגאולה שלמה אכ"ר;

פרשת תולדות

מדרש. אמר עשו ליעקב אני אלך עמך לג"ע ואם לאו, תבוא עמי לגיהנם. אמ"ל יעקב אני אהבתי אותך ואתה שנאת אותי. והוא ממדרשי פליאה התמוהים. ואפשר לפרשו ע"פ חקירת הרב בעל העיקרים ז"ל אם התורה ניתנה לנו בשלימות בכללותיה או בחלקיה, ר"ל אם שלימות האדם לא נקראת רק כאשר יקיים כל מצות התורה ולא נחסר מהם אפילו מצוה אחת או דילמא אפילו קיים רק מצוה אחת או כמה מצות בכל דקדוקיהן ופרטיהן כבר השיג השלימות ונקרא תמים? והשיב לזה דזה שנוי במחלוקת ר"י ורשב"ל בסוף מסכת שבועות בכוונת הכתוב לכן הרחיבה שאול נפשה ופערה פיה לבלי חק. רשב"ל אומר מי ששייר אפילו חק אחד וקיים כל

המצות וחסר לו רק מצוה אחת ירד לשאול היא גיהנם לפי שהתורה ניתנה בשלימות שלא לחסר ממנה אפילו מצוה אחת. ור"י אמר לא ניחא למרייהו דאמרת הכי אלא אפילו לא קיים רק חק אחד אינו יורד לגיהנם שהתורה ניתנה שלימות בחלקיה. עכ"ד ז"ל. והנה ידוע שאעפ"י שעשו לא קיים התורה אבל בכל זאת יש לו מצוה אחת של כיבוד אב ואם שקיים אותה בשלימות וכנגד זה יעקב אע"ה חסר לו כ"ב שנים שלא קיים בהם מצות כיבוד אב ואם כדין. ולזה טוען עשו ממה נפשך אם הדין כמ"ד אפילו קיים מצוה אחת אינו יורד לגיהנם ממילא אני שיש לי מצוה אחת של כבוד אב ואם. אכנס עמך לג"ע; ואם לאו, משום דההלכה כמ"ד אפילו שייר חק אחד יכנס לגיהנם אז גם אתה תבוא עמי לגיהנם שחסר לך מצוה אחת של כיבוד אב ואם. אמ"ל יעקב אני אהבתי אותך ואתה שנאת אותי. נתכוון בזה כמו שאמרו חז"ל שע"י אהבה והאחדות ישראל יהיו נחשבים כגוף אחד, ומה שמקיים זה כאלו קיים אותו חבירו ונמצא מקיימים התורה כולה ביחד ולכן אומר יעקב"א אני אהבתי אותך והיה לי אחדות עמך ולכך מה שקיימת אתה מצות כיבוד אב ואם אני לוקח בה חלק וכאלו אני קיימתיה ולכך איני נענש בגיהנם שלא חסר לי כלום. אבל אתה לא יכול לזכות על ידי לג"ע משום ששנאת אותי ואין לך חלק במצות שלי. וכאמור;

איתא בתנחומא פרשת שמות. **יעקב יש בו ד' אותיות כנגד ד' עטרות שבניו מעטרין להקב"ה יו"ד כנגד עשרת דברות. ע' כנגד שבעים זקנים. ק' כנגד ההיכל שבנו בניו להקב"ה שגובהו מאה אמה. ב' כנגד שני לוחות התורה. ואפשר לומר שכל זה נרמז נגד טענת ההוא מינא שאמר לריב"ק כתוב בתורה אחרי רבים להטות והם רבים. והרב ראש דוד ז"ל פרשת שלח לך כתב כמה טעמים דלא שייך בישראל אחרי רבים להטות לעבוד ע"ז ח"ו:**

א) דאמרינן בפ"ק דיבמות דלמ"ד עשו ב"ש כדבריהם אף דב"ה רובא משום דאינהו מחדדי טפי. ולכך באה אות יו"ד תחילה בשם יעקב להציל זרעו מטענות שוא שהיא רומזת לעשרת הדברות ואחריה אות ע' הרומזת לשבעים הזקנים הם הסנהדרין שהם חכמים מחוכמים ומחדדי טפי כל לגבי דידהו ולכך לא אזלינן בתר רובא.

ב) אפילו שיש בישראל שאינם מחודדים וחכמים, בכל זאת יש לנו טענה אחרת ע"י השכינה השרויה בינינו בבית המקדש ונעשינו קבועים וכל הקבוע כמחצה

על מחצה דמי. ולכן באה אות ק' הרומזת להיכל שיש בו השכינה קבועה שם וזה נקרא דבר חשוב ודבר חשוב אפילו באלף לא בטיל.

ג') אפילו כשיצאנו בגלות מפוזרים ומפורדים בכל יש לנו טענה משום שיש לנו קידושין ע"י התורה ויש לנו כביכול עם הקב"ה כדין אשה עם בעלה והאשה מחוייבת לעשות רצון בעלה והוא כאחד ומי ישיבנו ולכן באה אות ב' הרומזת לשני לוחות התורה שהם הקידושין של ישראל. וזה רמז הכתוב בית יעקב לכו ונלכה באור ה' דהיינו מסיבת אות ב'ית שיש בתיבת יעקב נתבטלה טענת רובא ונלכה רק באור ה'. א"נ בית יעקב לשון אשה אין בית אלא אשה כמו אותו רב שהיה קורא לאשתו ביתו שע"י שיש לנו דין אשה עם בעלה בטלה לה טענת רובא ונלכה רק באור ה' ובתורתו;

ובדרך הלצה יש לפרש כוונת הכתוב והיה שארית יעקב בקרב עמים רבים וגו' תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו. הכוונה האות הנשארת אחרונה בשם יעקב היא אות ב'ית הרומזת לשני לוחות הברית שהם קדושין גמורים באמצעות זה, אפילו שישראל בקרב עמים רבים ואוה"ע הם רובא, בכל זאת תרום ידך על צריך ותבטל טענתם משום שיש לנו דין אשה עם בעלה;

אינפא אחרינא יש לפרש הרמז הרומז באותיות שם יעקב אע"ה ע"פ הידוע שארץ ישראל נקראת נחלת יעקב כמ"ש והאכלתיך נחלת יעקב אביך ולכן בא יעקב להסיר טענת אוה"ע האומרים לסטים אתם שכבשתם את הארץ ולכן באה אות יו"ד ראשונה הרומזת לעשרת הדברות ולתורה להורות שע"י התורה שמקיימים ישראל זכו בכל העולם כולו כדין המציל מזוטו של ים שהוא שלו כיון שקיום העולם הוא רק ע"י התורה. ואח"כ באה אות ע' הרומזת לשבעים זקנים הם הסנהדרין ומה שזכינו לסנהדרין אינו אלא באמצעות מצות מילה כדאיתא במדרש סוד ה' ליראיו זו המילה סו"ד גימטריא שבעים שהעמיד להם בזכות המילה שבעים זקנים שנאמר אספה ל"י שהיא רומזת למילה כדרשתם בפסוק והייתם ל"י סגולה מכל העמים זכו לשבעים זקנים. והמילה היא קיום העולם שנאמר אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי והוי כל העולם של ישראל ולא לסטים. ואח"כ באה אות ק' הרומזת להיכל שיש בו ק' אמה ושם שרתה השכינה. ואם באמת ישראל לסטים, איך הקב"ה משרה שכינתו במקום גזול? ואח"כ באה

אות ב' הרומזת לשני לוחות התורה שהם קדושין לישראל והקב"ה כולי עלמא דיליה והעולם משועבד תחת כתובת ישראל וממילא חלפה הלכה לה טענת לסטים אתם ;

פרשת וישלח

וישלח יעקב מלאכים לפניו. כתב רש"י ז"ל מלאכים ממש עכ"ל. וכל המפרשים הקשו בתיבת ממש. ואפשר לבאר בס"ד והוא עפ"י מ"ש רבני אשכנז ז"ל בכוונת הכתוב האמור ביהושע וישא עיניו וירא והנה מלאך ה' עומד ויאמר לו הלנו אתה אם לצרינו ויאמר לו כי אני שר צבא ה' עתה באתי ויפל אל פניו וישתחו. וכאן הקשו חז"ל על שאלת יהושע שאמר למלאך הלנו אם לצרינו היל"ל הלעזור לנו באת או לא. ועוד מפני מה לא השתחוה לו רק לבסוף? ותירצו שני קושיות הללו בחדא מחתא וז"ל. דע כי יש ג' כתות מלאכים לאדם הבאים אליו לעת הצורך והם משלש בחינות שתיים מהן ממעשה האדם בעצמו או מן הזכיות שעושה או מן העבירות. כמ"ש התנא עָשָׂה מַצוּה אַחַת, קָנָה לו סְנִיגוֹר אַחַד, עָשָׂה עֲבִירָה אַחַת, קָנָה לו קְטִיגוֹר אַחַד, כִּי מִן הָעֲבִירוֹת נִבְרָא מֵלָאךְ רַע וּמִן הַמַּצּוֹת נִבְרָא מֵלָאךְ טוֹב. ויש עוד בחינה שלישית והוא מלאך הנשלח מלמעלה מאתו יתברך בשביל איזה ענין. והנה שני בחינות הראשונים שהם ממעשה אדם אין האדם משתחוה להם ולהיפך הם חייבים בכבודו שנבראו ממעשיו והם בבחינת בניו מעשה ידיו וכחו אבל הכת השלישית חייב בכבודם, היותם באים מלמעלה מאתו יתברך. וזאת היתה שאלת יהושע למלאך הלנו אתה, הכוונה האם אתה נבראת ממעשה המצות שלנו או לצרינו מן העבירות שלנו? והמלאך השיב לו: "לא", הכוונה-לא מסוג זה ולא מסוג זה, רק שר צבא ה', עתה באתי, שליחא דרחמנא; ולכן כששמע יהושע דבר זה השתחוה ארצה שזה מחוייב להשתחות לו עכ"ד ודפח"ח. עוד נקדים מ"ש ה' אגרא דכלה הנד"מ וז"ל וישלח יעקב מלאכים לפניו מלת לפניו שפת יתר היא. ונראה הכוונה שידע יעקב אע"ה שצריך להשתחות לאחיו עשו כשיתראה אתו ולא רצה להשתחות ולכך שלח מלאכים קדושים מהשמים שיעמדו בינו לבין עשו וישתחוה למלאכים ויחשוב עשו שהשתחוה לו. עכ"ד ז"ל. והשתא מובן שפיר דברי מאור עיננו רש"י ז"ל שכתב מלאכים ממש, משום שהוקשה לו: איך יעקב ישתחוה למלאכים, שנבראו מהמצות שלו שאינו חייב בכבודם, ולהיפך הם חייבים בכבודו

שנבראו ממעשיו ולזה רמז בתיבת מ"ש נוטריקון מצד מנחה שלמעלה. או מלאכים של מעלה שנשלחו מאתו יתברך ולא ממעשה ידיו;

וילן שם בלילה ההוא ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו עזים מאתים ואלים עשרים וגו', הקשו המפוז"ל מה כוונת יעקב ששלח המנחה זאת שעולה חשבונם תק"ן בהמות לא פחות ולא יותר ובודאי שלא על חנם עשה זאת. והחיד"א ז"ל בנחל קדומים כתב משום דעתיד להשיב אותם בביאת המשיח בב"א הם וולדותיהם וולדות ולדותיהם עם הכל ולכך במתכוין עשה זה לפי סדר זיווגם. ע"ש. והרב המקובל מאור ושמש ז"ל הנד"מ נתן טעם כדי לעורר הדין עליו עיין בדב"ק. וטעם למספר זה בדיוק תק"ן כתב הרה"ג עיר דוד ז"ל בסופו בפרשת מטות במפתחות שהוא כנגד הקרבנות שמקריבין ישראל בכל השנה. וע"ש והן אנא עניא מקום הניחו לי מן השמים לבאר באופן אחר והוא בהקדים מ"ש בפרשת ויצא משם המפוז"ל שכתבו וז"ל: דע כי כל מעשים דאשכחן דעשו אבותינו הקדושים ע"ה הם רומזים בזה רמזים עליונים דהוא להמשיך את בחינת החסדים עליהם בכח שמות הקדושים הנרמזים במעשה ההוא שעושים ובוה יוכנעו השרים העליונים של האויבים בדקדוק הקמים עלינו לרעה מלמטה להריע להם ולהזיק להם. וכיון שיוכנעו השרים שלהם מלמעלה בזה יהיה הכנעה לאויבים התחתונים בסוד הכתוב "יפקוד ה' על צבא המרום במרום" ואח"כ "על מלכי האדמה באדמה וגו'" עכ"ל המפוז"ל. ונקדים עוד מ"ש הרב מגלה עמוקות המקובל האלהי בפרשת בלק וז"ל: דע כי סמא"ל איהו שרו של עשו והוא מוקף סביב למרכבתו מרכבת הטמאה משלשה קולירין בישין והם נח"ש שרף ועקר'ב ואיהו בחינת אדם. הרי ארבע והם בסוד ארבע אבות הטומאה כנגד ארבע חיות שנא'ן שיש במרכבה הקדושה. ולכן תמצא כי בלעם הרשע בעת הליכתו לקלל את ישראל כתיב ויקם בלעם בבוקר ויקח את שני נעריו עמו ולא כן תמצא באברהם אע"ה כתיב ביה: וישכם אברהם ויקח את שני נעריו אתו. כאן כתיב אתו, ושם כתיב עמו. אלא דע כי אברהם אע"ה בעת הליכתו לעקידה נתלבש במרכבה הקדושה ולכן כתיב את שני נעריו אתו ר"ת אריה שור נשר אדם והם החיות של מרכבה הקדושה. אבל בלעם נתלבש במרכבה הטמאה ולכן כתיב את שני נעריו עמו ר"ת נחש שרף לערב ואיהו סמא"ל אדם הרי מרכבה הטמאה. (א"ה עד כאן מצאתי והדברים חסרים);

והוא עבר לפניהם. והוא כחתן יוצא מחופתו. והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו. והוא במלכים יתקלס. והוא לקברות יוכל. הובאה להרב עוללות אפרים ז"ל ועי' מה שפירש בזה. ואנא זעיר אמרתי לבוא אחריו ולפרש בדרך זה. בהקדים הידוע די' ג' שמוחלין להם עוונותיהם והם החתן והנשיא ומי שעלה לגדולה. והענין פשוט מאד דמה שמוחלין לנשיא דוקא אם הוא מתנהג עם הקהל ביראת שמים ובענוה, אבל אם הוא הולך בגאווה ודרך רע, אדרבא, גדול ענשו וכמו שכן כתבו בעלי המוסר בפירושא ואדרבא עוון הדור תלוי בו ועי' מ"ש בכוונת הכתוב ואשימם בראשיכם יע"ש. וידוע כי תיבת הו'א רומזת ע"ש יתברך כנזכר במסכת סוכה בכוונת המשנה אני והוא וגו'. וזהו כוונת המסורה והוא עובר לפניהם היינו הנשיא העובר ומטפל בקהלתו כל כוונתו רק בשביל והו'א לשמו יתברך אז נמחלין לו עוונותיו כמו החתן היוצא מחופתו שנמחלין לו עוונותיו ונוסף לזה שנמחלין על ידו עוונות הדור וזהו והוא יפדה את ישראל מכל עוונותיו. אבל אם הוא במלכים יתקלס, שהוא הולך בגאווה ומחניף ומקלס לעשירים, וגם הם מקלסים אותו, אז ודאי והוא לקברות יוכל. השי"ת יצילנו ויזכנו ויחיינו לראות בבנין מקדשנו ובביאת משיחנו כיר"א ;

שמעתי משם המפז"ל. דע שהגרים שנתגיירו לא יהיה בהם אחיזה ויניקה מן השכינה הקדושה, אלא הם נאחזים תחת כנפיה בסוד הכתוב שאמר בועז לרות ישלם ה' פעלך אשר באת לחסות תחת כנפיו דוקא. ושם הם יונקים מקליפת נוגה ארמית שהיא חציה טוב וחציה רע הידוע ממה שכתבו המקובלים בסוד קריאת הפרשה שמו"ת. עוד ידוע דהשכינה נקראת בשם אני בסוד הכתוב אני ראשון ואני אחרון ;

עוד שמעתי משם המפז"ל הקדמה יקרה וז"ל. דע כי בשם יעקב רמז נפלא והוא כי אות יו"ד רומזת ליו"ד הדברות. אות ע' רומזת על ענין האחדות כידוע מאמר חז"ל הטעם למה כתיב ביעקב ויהי כל נפש יוצאי ירך יעקב שבעים נפש לשון יחיד ובעשו כתיב נפשות ביתו, לשון רבים הוא משום יעקב אית בזרעו מדת האחדות וכולם נחשבים כנפש א' אפילו שהם רבים, אבל זרעו של עשו די' שבעים נפשות אפילו שהם מעט נחשבים רבים. א"כ הרי אות ע' רומזת על ענין האחדות (דהיינו

שמספר **שבעים** נקראו בשם נפש אחד). אות **ק'ו**ף רומזת על מאה ברכות שמקיימין בניו. אות **ב'** רומזת על תורה שבכתב ותורה שבע"פ שהם שתי תורות;

ויאמר מי לך כל המחנה הזה אשר פגשתי ויאמר למצא חן בעיני אדוני ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך. וכאן דקדקו המפוז"ל: אימתי עשו נעשה בעל לב רחב לומר יש לי רב ולא צריך לקבל? ועוד ריקטת הכתוב יש לי רב אחי יהי לך לא הולך יפה והיה ראוי לומר אחי יש לי רב יהי לך. ולהבין זה נקדים דברי הרב יד אבי שלום ז"ל בסדרין וז"ל. איתא במסכת בבא מציעא פרק הפועלים שומרי פירות אוכלים מהלכות מדינה ולא מן התורה וגו' אמר רב לא שנו אלא שומרי גנות ופרדסים שהם שומרים במחובר, אוכלים ממנו ממנהגא ולא מהתורה אבל שומרי ערימות וגיתות, אוכלים מדאורייתא. ושמואל אמר לא שנו אלא שומרי ערימות וגיתות, אבל שומרי גנות ופרדסים אפילו ממנהגא לא אכלי ומכ"ש מדאורייתא. והנה ידוע דיעקב ועשו חלקו העולמות ומה שאנו אוכלים מעוה"ז שהיא חלקו של עשו הוא משום שיש לנו דין שומרים בכרם שאוכלים ממה שמשמרים וכן ישראל הם משמרים העולם על ידי עסקנו בתורה ולכך נהנים מהעוה"ז. ולפי"ז באנו למחלוקת רב ושמואל דלדעת רב אנו נהנים מן העוה"ז ממנהגא דוקא ולדעת שמואל אפילו ממנהגא אסור לנו ליהנות מהעוה"ז וכ"ש מדין תורה. עכ"ל הרב הנז' ז"ל. והשתא יובנו הכתובים יפה והוא כאשר עשו בא וראה שיש לאחיו יעקב ממון עצום תמה: מי לך כל המחנה אשר פגשתי? איך היו שלך הלא עוה"ז היא חלקי. השיבו יעקב"א ויאמר: למצא חן בעיני אדוני, שאני נהנה מדין פועל השומר בכרם שאוכל ממנו. השיבו עשו: יש לי רב? בתמיה האם אתה חושב שאני סובר כרב שאוכלים ממנהגא? לא כן והכל הוא כגזל בידך. אבל אחי יהי לך אשר לך הכוונה רק מצד שאתה אחי אני מוחל לך ויהי לך;

ובזה יובן מה שאמר בלעם הרשע אוי מי יחיה משומו אל. הכוונה אם ההלכה כשמואל מי הוא מישראל שיוכל לחיות בעוה"ז שהיא חלקו של עשו וזהו משמו-אל;

פרשת וישב

ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם. פירשו המפוז"ל הטעם שנאמר אל אביהם ולא לפני אביהם והוא בהקדים מה שאמרו חז"ל הטעם שהתנקמו השבטים מיוסף ורצו להרגו הוא משום שהיה חושב ביום, וחולם בלילה וזה יורה דמחשבתו רעה כנגדם. ודבר זה מפריע ליעקב אביהם משום שאם נאמר דנין על המחשבה, גם יעקב בזיווגו עם לאה היה חושב על רחל והו"ל בני תמורה ח"ו. אבל יוסף סובר שאין דנין על מחשבה ואחיו אשמים על מה ששונאים אותו ואביו פטור מכלום. וזהו ויבא יוסף את דבתם ומה היא הדיבה מה שרוצים לדונו על המחשבה שמהרהר ביום ודבר זה רע לאביהם שנחשב לו עוון ח"ו ולכך לא כתיב לפני אביהם שהוא לרמוז להאמור. עכ"ד המפוז"ל. ובזה יובן מה שתרגם אונקלוס בפסוק כי בן זקונים הוא לו ארי בר חכים הוא ליה, משום שהוקשה ליה, על הכתוב שאמר וישאל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא דאם מטעם בן זקונים, היה לו לאהוב בנימין שהוא יותר בן זקונים. ולכן תרגם בר חכים הוא ליה הכוונה עיקר אהבת יעקב ליוסף הוא משום חכמתו שסובר שאין דנין על המחשבה שמזה יוצא דבר טוב ליעקב שאין לו עוון וזהו הוא ליה היינו לטובתו ולתועלתו;

וימצאהו איש והנה תועה בשדה. כתב רש"י ז"ל זה גבריאל. ובאמת צריך לדעת מאיפה דרש רש"י ז"ל שהוא מלאך ולא בן אדם פשוט? ונראה לי לומר משום שהוק"ל על הכתוב עצמו שאמר וימצאהו איש משמע שהאיש הוא שהיה מחפש עליו עד שמצאו, אבל יוסף לא מצא אותו ובשביל מה מחפש האיש הזה על יוסף ומה רוצה ממנו? אלא מוכרח לומר שהוא מלאך שבא להזהירו להיות נשמר מאחיו דאל"כ מי אמר לו שהוא תועה בשדה ושמא באמת זאת הדרך שרוצה אותה? אלא ודאי שהוא מלאך וידע מה שקרה ומה שעתיד להיות;

ובמדרש איתא תועה בשדה תעה בענין השדה הנאמר בקין והבל "ויהי בהיותם בשדה ויקם קין על הבל אחיו-ויהרגהו" והיה לו ליזהר שלא ללכת לשדה לאחיו שמא יהרגהו כי גדולה שנאת אחים עד אבדון תאכל. אבל הוא תעה בדעתו וחשב כי מה שקרה לקין ולהבל הוא משום עסקי שדה שאמר קין להבל "שדה שאת קאים עלה דידי הוא" ולכך הרגו אבל אני עיקר שנאתם על כתונת הפסים ואינה דומה לענין השדה;

וינס ויצא החוצה. כאן לא נאמר וינס החוצה כמו שנאמר לבעלה וינס החוצה כי ההולך במרוצה ברחובות קריה מרגישין בו העולם שיש לו משהו שבורח ממנו או רודף אחריו ולכך כתיב וינס דהיינו בבית היה רץ וכשהגיע לחוץ ויצא בנחת בלתי מרוצה (א"ה). ומה שאמרה לבעלה וינס החוצה ולאנשי ביתה אמרה וינס ויצא החוצה פירש מוה"ר מסעד לבית ה' ז"ל כי בהיותה יודעת שאנשי ביתה ראו יוסף שלא רץ ברחוב לא היתה יכולה לשקר ואמרה להם האמת וינס מפניה אבל ברחוב ויצא בנחת אבל לבעלה אמרה וינס החוצה להגדיל אשמתו כי היותו אשם בעבירה ח"ו אפילו ברחוב היה רץ מרוב פחד);

ובזה יובן כוונת המדרש **הים ראה וינס** מה ראה? ארונו של יוסף ראה, שנאמר בו **וינס ויצא החוצה.** רק נקדים מה שאמרו חז"ל אע"פ שארבע מיתות ב"ד בטלו, דין ארבע מיתות לא בטלו. מי שנתחייב חנק טובע בנהר או מת בסרוני וכו' וידוע דמי שבא על א"א, מיתתו בחנק, ומטעם זה היה משפט דור המבול במים שהוא בעוון הזנות. וראה לזה שנאמר "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא" ודרו"ל ל"עת מצוא"-זו אשה, וסמך ליה "רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו" שלא יחטא באשת איש ויתחייב חנק. ולכך יוסף שהיה גדור בעריות שנאמר "וינס ויצא החוצה" היה כדאי להציל ישראל מן שטף מים של הים. וזה שאומר המדרש "הים ראה וינס" שלא להטביע ישראל בים משום שראה ארונו של יוסף שנאמר בו "וינס ויצא" ולא חטא בעון א"א שדינו בחנק. ואפ"ל דמאי דכתיב גבי יוסף וינס ויצא החוצה היינו חוץ לאצטגנינות שלו דוגמת ויוצא אותו החוצה הנאמר באברהם שהוציא אותו מרשות המערכה של השמים, כך יצא יוסף חוץ למערכה עד שלא היה כח במערכה לשלוט בו ואדרבא הוא שליט בדברים הטבעיים והים נס לקולו מפני ארונו של יוסף;

פרשת מקץ

על שפת היאור. ע"י לדבינו בחיי ז"ל שהקשה דבחלום היה באמת על היאור. ובח"ס כ' דמעולם לא ראה אדם פילא בקופא דמחטא כמ"ש בברכות ולעמוד על היאור אי אפשר. וחשב פרעה אם יאמר ליוסף כן, יחשוב חלומו להבל כי אי אפשר,

והימן בלשונו על שפת היאור ולא ידע כי הפתרון שצמח מזה שביד יעקב לפתור
שיעלה נילוס לוגלד כפי רש"י פי' ויגש והיינו והוא עומד על היאור ממש שבאו מי
היאור ועל לוגלג. וכמדוש הביא בפסוק ערות ביהוסף שמו, בצאתו על
ארץ מצרים, שפת לא ידעתי אשמע. וקשה מהיכן ידע פרעה שדברי יוסף
אמתיים ותכף המליכו על מצרים? אלא פרעה הרגיש משינוי הלשון שלו שהוא
אמר על שפת היאור ויוסף אמר זה לא נכון רק הייתה עומד על היאור. וזהו "עדות
ביהוסף שמו", ששמו אותו מלך על מצרים מטעם מלה שפ'ת שאמר מזה שאני
שומע תיבת שפת זה לא ידעתי ולא הייתה בחלום ומזה הוכיח פרעה שיוסף איש
נבון וחכם וישיחהו מלך;